

A manera d'homenatge, introduïm tot seguit una breu nota biogràfica d'en Lluís Terricabres i Molera, en Terri, escrita per Manuel Cuyàs.

L'HOME DELS DISSABTES

Lluís Terricabres i Molera, el que molts anys després seria conegut a Mataró i a gairebé tot Catalunya simplement com *en Terri*, va néixer el 29 de juny de 1918 a Manlleu, a Osona. Va ser el fill únic d'una família «molt neta, molt honesta però molt pobra», segons la definició que ell mateix em va fer per al llibre *El manyà encès*, on explico la seva vida.

A principi del 1929, la família Terricabres es trasllada a Mataró, on el cap de família havia guanyat una plaça de guàrdia municipal a l'Ajuntament. El petit Terri s'enamora de seguida d'aquella ciutat de marina gran com no n'havia vist mai cap altra fins aleshores, una ciutat que, a diferència de Manlleu, tenia els dies clars i sense boira, un parc públic ample com un bosc, esglésies que semblaven catedrals, un Ajuntament que ocupava ell sol una illa de cases i botigues amb lletres de neó a l'exterior. Terri exercirà l'amor per Mataró fins al dia de la seva mort, el 27 d'octubre de 2000. A Mataró, hi donarà els vint-i-nou anys de la cèlebre tertúlia sabatina d'El Racó, a Mataró portarà els millors artistes plàstics catalans dels anys cinquanta i seixanta, a Mataró crearà els *ferros vinclats* i un petit món literari, a Mataró serà el cap de colla o un membre significat de molts projectes col·lectius.

L'ESCOLA DEL TREBALL

En Terri, un referent cultural a Mataró i a Catalunya, era un home de pocs estudis, almenys d'estudis convencionals i reglats. Va fer les primeres lletres a Manlleu, va assistir a escola a la ciutat d'adopció, però aviat va haver de deixar córrer els llibres i dedicar-se a treballar per ajudar econòmicament la família. Després de fer d'encolador durant dos anys a la fàbrica de cartonatges Mauri, el 12 de març de 1931 va entrar a la prestigiosa foneria Roure del carrer de Gravina: «des d'aquell dia va quedar decidit que jo seria manyà.» En aquella fàbrica, Terri coneix una sèrie de treballadors que li formaran la personalitat. En el llibre *El manyà encès* descriu els que li van fer més efecte. Eren gent d'esquerrers, sindicalistes, catalanistes, seriosos i responsables. «Ara no tracto amb obrers –deia l'any 1985, quan vam publicar el llibre biogràfic– però els actuals no em semblen fets de la mateixa pasta.»

La proclamació de la República es va produir quan Terri feia exactament un mes que treballava a can Roure: «Jo, un vailet de tretze anys, eixelebrat i inconscient, potser no em vaig fer gaire el càrrec llavors de la càrrega històrica d'aquell dia, però quan vaig llegir en el rostre dels meus companys

de fàbrica una alegria i una emoció que mai abans no els havia vist manifestar davant de res, vaig comprendre que aquella era per a ells una data esperada des d'antic.» Si aquesta data el va marcar políticament –al vespre, a casa seva, la família va brindar «per una Espanya que no fos mai més totalitària, centralista i anticatalana»–, la lectura del llibre *Camins de França*, de Joan Puig i Ferrer, que li havia recomanat Enric Tria, el llibreter de la Rambla, el va marcar culturalment i el va empènyer a la militància sindicalista. Assistia als locals de la CNT i es va afiliar a les Joventuts Llibertàries.

ENTRE LA BARRA I LA RESPONSABILITAT

Els locals de la CNT eren al carrer Bonaire, on ara hi ha l'Ateneu de la Caixa Laietana. Una mica més enllà del mateix carrer hi havia l'Iris, local que, anys més tard, ocuparia el Casal Aliança. El dia que Terri, una mica cansat de la biblioteca monotemàtica del local de la CNT, va decidir entrar a la biblioteca de l'Iris, la seva vida futura va canviar d'una manera que ell en aquell moment no podia intuir. De la biblioteca, va passar a formar part de l'elenc teatral de l'Iris. Allí sent parlar per primer cop de Lorca, d'Azorín, d'Unamuno. Allí li recomanen d'anar a veure *Yerma*, al teatre Clavé, interpretada per Margarita Xirgu i Enrique Diosado, una experiència inoblidable que el durà a ser espectador de gairebé totes les estrenes teatrals de Barcelona. Allí coneix Josep Reniu i, sobretot, Josep Punsola. Molts anys després, acabada la guerra, el poeta i excursionista Josep Punsola seria una peça clau en la fundació de les tertúlies d'El Racó.

Per condició familiar i formació escolar, en Terri hauria d'haver estat un obrer anònim. Un obrer tan exemplar com es vulgui, però anònim. Per temperament hauria d'haver estat, a estones lliures, un pillet. En Terri va freqüentar els bordells dels Rocs, va ser un lector de literatura pornogràfica però a cada pas de la seva joventut trobava ara un llibreter, ara un company de feina, ara una companyia de teatre d'aficionats que el decantaven cap a l'interès per la cultura. Aquesta barreja de barra i responsabilitat, de frivolitat i seriositat va ser sempre la marca de fàbrica d'en Terri, la raó del seu encant i atracció personals i irrepetibles i l'explicació dels vint-i-nou anys seguits i ininterromputs de la seva obra magna: El Racó.

Portada del llibre *El manyà encès* (1985).

LA GUERRA, LA PRESÓ I ÀFRICA

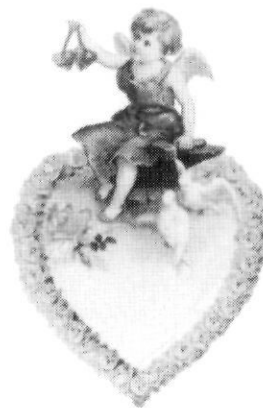
L'any 1937, en Terri és reclutat per anar al front. A la maleta du els llibres *Romancero gitano* de Lorca, *Decapitacions* de Pere Quart, els *Quaderns de Poesia* de Tomàs Gracés i *Don Jaume el Conqueridor* de Serafí Pitarrà. No en va poder llegir mai ni una plana i els va perdre tots en ple combat. Fa la guerra entre les terres de Terol i de Castelló. Un dia que havia sortit a fer una descoberta prop de Culla, va ser fet presoner per l'exèrcit nacional. Passant per presons de Morella, Saragossa i Lleó va arribar al camp de concentració galleg de Camposancos, a la ratlla de Portugal i molt a prop de la ciutat fronterera de Tui. S'hi va estar sis mesos. Després va passar a altres camps de Bilbao i de San Juan de Mozarrifar, a Saragossa. Aquí va saber que Barcelona i Mataró havien caigut i que la guerra s'havia perdut.

Torna a Mataró el dia 19 de juny de 1939. El pare és a l'exili. La mare pràcticament viu de la caritat. En Terri, prim, debilitat, està lliure però per poc temps. Uns dies després d'haver reingressat a la foneria de can Roure, uns policies el detenen. El torturen a la caserna d'Artilleria que hi havia a l'aleshores carrer Pinzón, ara avinguda del Maresme, i que ocupava l'actual avinguda de Jaume

EL MANYÀ ENCÈS

En Terri de Mataró explica la seva vida

Emmanuel Cuyàs

Recoder. Passa la nit al convent de les Caputxines, que estava habilitat com a camp de presoners, i més tard és tancat a la presó de Mataró, l'anomenada *mitja taronja*. L'acusen d'haver causat, indirectament, la mort de quatre oficials pel càrrec de comissari polític que en Terri havia exercit en els primers moments de la guerra.

El quatre de desembre de 1939 entrava a la Model de Barcelona. Un consell de guerra l'havia condemnat a dotze anys de presó. En va complir només dos gràcies a un indult, però pocs mesos després d'haver arribat a casa, la seva lleva, la del 39, va ser cridada a files. Va fer el servei als Batallons de Treballadors Castigats de l'Àfrica, l'experiència més amarga de la seva vida. Raons editorials van fer que el relat d'en Terri a l'Àfrica no sortís publicat al llibre *El manyà encès*. És un text inèdit que potser un dia caldrà donar a conèixer.

EL MANYÀ ENCÈS

En Terri torna a Mataró a la tardor de 1945. Té vint-i-set anys i unes ganes de viure i de fer coses que no es pot acabar. A partir d'aquell moment, aquell antic vailet eixelebrat inconscient, aquell obrer que amb prou feines ha anat a escola però que ha llegit poesia i novel·la en català i en castellà i que ha vist teatre i cinema, comença

l'activitat frenètica que el farà famós pel país i que no aturarà fins molt al final de la seva vida. De dies treballa a can Roure i els vespres i els festius els dedica a l'agitació cultural. S'enrola al prestigiós i premiat equip de cine amateur d'Enric Fité, on retroba Josep Punsola i Josep Reniu. Hi fa primer d'actor i més tard, a la mort de Punsola, de guionista. Assisteix a les tertúlies literàries i musicals que l'empresari mataroní Joan Mas organitzava a casa seva. Participa en els actes commemoratius del centenari del primer tren de la Península. Funda el Cine Club amb Lluís Josep Comerón, Jordi Marfà, Joan Rector, Miquel Noè, Pep Roy i el fotògraf Masachs. A Barcelona, on «baixa» gairebé cada dissabte, es fa amic de Joan Barat i de Maria Aurèlia Capmany. Amb ells s'afegeix a les tertúlies de l'Ateneu, on hi ha Josep M. de Sagarra, Carles Riba, Joan Estelrich. Entra al London Club, on escolta Àngel Zúñiga. Puja al pis que Josep Puig i Cadafalch tenia al carrer de Provença i on es reunien Carles Riba i Ramon Aramon. L'amic Esteve Albert li presenta Joan Triadú, que llavors preparava la publicació de la revista *Ariel* amb Josep Palau i Fabre, Josep Romeu, Miquel Tarradell i Frederic Pau Verrié, un equip al qual després s'afegiran Alexandre Cirici, Enric Jardí i Rosa Leveroni. En Terri s'encarregarà de vendre i distribuir la revista, que és clandestina, entre els amics de Mataró. Als vespres d'aquells dissabtes barcelonins sopava un entrepà i anava al teatre, als concerts i fins i tot al Liceu. Sempre a general.

EL RACÓ

L'any 1949, en Terri descobreix a l'últim pis de l'edifici del Casal Aliança –el lloc on abans de la guerra havia pres el primer contacte amb el teatre–, unes golfes amb bigues de fusta i una llar de foc. És l'espai que sense saber-ho buscava des de feia molt temps per organitzar-hi la que seria l'obra de la seva vida. Va pensar que aquell lloc recollit i acollidor seria l'escenari perfecte per celebrar-hi unes tertúlies

En Terri, al costat d'en Josep Puig i Cadafalch, en una sessió del Racó (abril de 1955).

Fotografia Masachs.

semblants a les de casa l'amic Joan Mas, però més obertes. El dissabte de Carnaval de 1949 s'inaugurava El Racó amb una conferència a càrrec del poeta Lluís Gassó i Carbonell. Començava així una història de prop de trenta anys. Pel Racó hi van passar tots els intel·lectuals de pes de Catalunya i Mataró. La llista de personalitats, enorme, causa encara avui admiració i incredulitat. És cert que en Terri va comptar amb la col·laboració de Josep Punsola, del catedràtic Antoni Comas, que li va obrir les portes de molts estudiosos i professors universitaris, i de Joaquim Casas Busquets, que «reclutava» escriptors amics i redactava uns resums de les conferències els quals van evitar molts problemes amb la censura. El Racó, però, és l'obra de Terri i va néixer i es va desenvolupar d'acord amb el caràcter desimbolt, afable, net de manies de Terri. En Terri era qui tenia la capacitat de convèncer tot un Carles Riba, tot un Joan Fuster, tot un J.V Foix perquè un dissabte a la nit s'acostessin a Mataró i parlessin davant un auditori a canvi d'un plat de peus de porc –el més barat de la carta– servit al restaurant El Blinco. Molts intel·lectuals catalans recorden encara El Racó per on van passar, i recordaran per sempre aquell manyà de pell aspra i admirador de Frank Capra que els va donar l'oportunitat de parlar de cara a un públic en els anys més durs del franquisme.

En Terri va fer més. Va organitzar exposicions al Museu. Hi van passar Alcoy, Rovira-Brull, Hernández Pijuan, el grup del Dau al Set... La primera exposició individual de Tàpies es fa al

Museu de Mataró i Terri hi era al darrera. Després, ell mateix es dedicarà a produir obra artística: els *ferros vinclats*, els *cromets*... També escriurà. L'any 1982 la Generalitat el va distingir amb la Creu de Sant Jordi i dos anys més tard l'Ajuntament de Mataró el declarava fill adoptiu de la ciutat.

La vida d'en Terri és la d'aquells joves que es van formar en els ideals de la República i que, lluny de rendir-se davant les adversitats, van lluitar fins al final dels seus dies per aquells mateixos ideals. En Terri es va mantenir fidel sempre als principis que li van trasmetre aquells obrers companys seus de la foneria de can Roure i a aquell brindis que la família va fer a casa seva a l'hora de sopar del dia 14 d'abril de 1931.

El vam enterrar el dia 28 d'octubre de l'any passat. Durant el funeral celebrat a Santa Maria, vaig llegir un text escollit del llibre *El manyà encès*. En Terri s'hi explicava així: «Els fills van néixer en dissabte tots dos. El dissabte ha estat de sempre un dia especial i màgic per a mi. En dissabte vaig conèixer la dona, un dissabte ens vam casar. El Racó ha estat una història de vint-i-nou anys de dissabtes. En dissabte vaig fer un infart i els dissabtes són els dies elegits pels cobradors per trucar a la porta de casa». El 28 d'octubre de 2000 era Sant Simó, festa petita de Mataró, era l'aniversari del primer tren de la Península i era dissabte.

Manuel Cuyàs